

CSALÁD MEGHATÁROZÁSA

A CSALÁD TÖRTÉNETI KIALAKULÁSA

- **A család valamilyen formában minden emberi társadalomban létezett.** Mint alapsejtek építik fel hálózatosan a társadalmat - **változatos** kategória
- **Evolucionista családfejlődési** elméletet megcáfolták a kultúranropológiai vizsgálatok
- **Görbevonalú fejlődés:** a gyűjtögető és vadásztársadalmakban nukleáris családok, az agrártársadalmakban a többcsaládos együttélés volt jellemző, a modern ipari társadalmakban újra a nukleáris családok

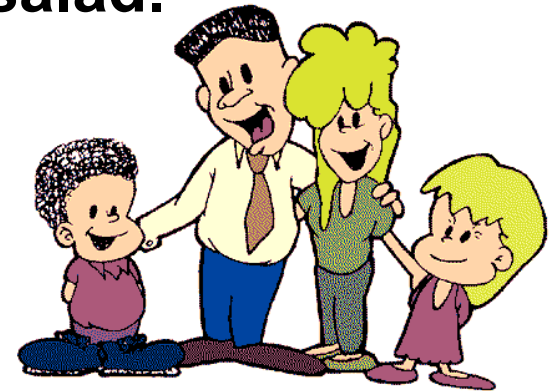

A CSALÁD SZOCIOLÓGIAI MEGHATÁROZÁSA

- **Családnak nevezünk az olyan együtt élő kiscsoportot, amelynek tagjait vagy házassági kapcsolat, vagy leszármazás, vérrokonsági kapcsolat köti össze.**
    - ***Kiscsoport***: azok a csoportok, amelyeknek a tagjai olyan kis létszámúak, hogy egymást személyesen is ismerik és egymással többé-kevésbé szoros kapcsolatban vannak
    - ***Elsődleges csoport***: olyan kiscsoport, amelyben a csoporttagok teljes személyiségükkel vesznek részt, ezért a kapcsolatok sokoldalúak, továbbá érzelmileg színezettek (család, rokonság, baráti körök, kortárs csoportok)
-

STATISZTIKAI CSALÁDFOGALOM

- Szűkebb értelmezés – csak a szülőket (vagy az egyedülálló szülőt) és a velük élő nem házas gyermekeiket számítja a családhoz.
- Ez a családmagnak vagy nukleáris család.
  - házaspár
  - házaspár gyerekekkel
  - egy szülő gyermekkel

Nyelvi meghatározás:

- A család szót, etimológiai értelemben ószláv eredetűnek jelöli a szakirodalom, eredetileg háznépet, cselédséget jelentett.

Interakcionista megközelítés

- **Burgess** (1926): a családtagok közötti állandó érintkezést, kölcsönhatást, az interakciót tartja a családok legfontosabb vonásának.
- „A család olyan interakcióban álló személyek egysége, akiket egymással való érintkezésükben a férj, a feleség, az apa és az anya, a fiú és lány, a fivér és nővér társadalmi szerep betöltésére való törekvés irányít. A szerepek társadalmilag definiáltak, de minden családban részben érzelmileg, részben hagyományosan kialakult tudati tényezők lényegileg megerősítik őket.”

RENDSZERELMÉLETI MEGKÖZELÍTÉS

- o **Jackson (1957):**

a család leginkább egy kibernetikai rendszerhez hasonlítható.

Mindegyik eleme az összes többivel kapcsolatban áll és bármilyen *változás egy elemben érezteti a hatását az összes többivel.*

Bizonyos határok és körülmények között helyre tudja állítani a megbomlott egyensúlyt.
Körkörös kapcsolatrendszer (cirkularitás) jellemzi.

A család, mint társadalmi rendszer nem zárt, hanem *nyitott rendszer*, amelynek alapvető sajátossága a más rendszerekkel fenntartott kapcsolat.

CSALÁD FUNKCIÓI

ALAPFUNKCIÓK

- 1. Reprodukciós – biológiai funkció**
- 2. Termelési-fogyasztás – gazdasági funkció**
- 3. Társadalmi funkció – státus, szakma (jogi, erkölcsi, társadalmi)**
- 4. Érzelmi funkció (biztonság, védelem)**
- 5. Nevelési funkció – edukáció (gyermekek szocializációja)**

REPRODUKCIÓS FUNKCIÓ

o *biológiai-utódnemző*

- társadalom megőrzése, továbbvitele
- gyermekvállalás családok egyéni döntése

o *társadalmi státus reprodukciója*

- más-más státusú családok helyzetmegőrzése
- utód családi vagyon őrzője
- státus reprodukció iskolarendszer közreműködésével történik

Érzelmi szükségletek

- tartós, megbízható szexuális kapcsolat
- szeretet, gondoskodás, áldozatvállalás, bizalom kölcsönössége, együttes élmények
- érzelmi szükségletek kielégítése:
  - gyermeknevelés, családi környezet
- domináns, tipikus érzelmi viszonyok
- család biztonságos érzelmi és értéképítő támasz
- öreggondozás családok feladata

Gazdasági funkciók (létfenntartás-pénzszerzés)

- termelés a családban (önellátó családok, nyílt családok)

(háztartás, háztáji, vállalkozás)

- fogyasztó csoport (beszerzés: élelem, lakhatási, öltözködési cikkek, képzés, utazás, szórakozás stb.)

- régen a házasság a vagyon egyesítésére törekedett

- a megélhetés/jövedelem, vagyon ma is fontos családi kötőelem

CSALÁD AZ EURÓPAI TÖRTÉNELEMBEN

- A család fogalma a 18. században mást jelentett (gyerekekre, szolgákra vonatkozott)
- Az iparosodás előtt a legtöbb család egyben **termelési egység** is volt
  - Munkahely és otthon egybeesése
  - A házastárs kiválasztásánál a társadalmi-gazdasági érdekek domináltak
- A népesség legtöbb rétegében **ritka** volt a házasságon belüli **szervedély**
- A **törvénytelen születések száma nagyon magas** volt
- A **kiterjesztett családi háztartások** inkább Kelet-Európára és Oroszországra voltak jellemzőek, Nyugat-Európában a **nukleáris családtípus** volt túlsúlyban

A CSALÁD FEJLŐDÉSE EURÓPÁBAN – TÁRSADALMI-DEMOGRÁFIAI TRENDEK

- **Instabil családok (születéskor várható rövid élettartam, sokan belehaltak a szülésbe, járványok, háborúk)**
- **Magas csecsemőhalandóság**
- **A gyermekek „miniatürizált felnőttek”**
- **Rövid gyermekkor**
- **Várható élettartam növekedése (1998-EU országokban a születéskor várható élettartam: nők 80 év, a férfiak 74).**
- **Csökkenő termékenység: egy nőre átlagosan 1,45 gyermek jutott – jelentős regionális különbségekkel**
- **Kevesebb a 15 éven aluli: számuk az utóbbi 30 évben 20 százalékkal csökkent**
- **A népesség munkaképes korú része egyre idősebb**

DEMOGRÁFIAI TRENDEK: **ELŐREGEDÉS**

- **A 65 éven felüliek növekvő száma (1960-ban 10%, 1998-ban 16%)**
  - **A legidősebbek aránya gyorsan nő (2010-ban a lakosság közel egyharmada, Olaszországban, Spanyolországban és Németországban, míg Írországban csak 18%)**
    - **Várható szociális problémák: az 55-65 éves korosztály tagjai körében a foglalkoztatottság csökken, Európában alig több mint harmaduk rendelkezik munkaviszonnyal**
    - **Ezek a demográfiai változások kihatnak a családtípusokra és a generációk közti kapcsolatokra is.**
-

A CSALÁD VAGY A HÁZASSÁG VÁLSÁGA?

- A „polgári nukleáris” család veszélyeztetettsége
- Inkább **szerkezetváltás**, mint a család jelentőségének csökkenése
- A családszociológusok hangsúlyozzák a házasság és a család intézménye közötti különbséget.
- A társadalmi változások következtében **a házasság intézménye komolyabban megrendült**, mint a családé
- A válások arányszámából nem lehet a házassági kapcsolatok minőségére következtetni (válás törvényi szabályozása, gazdasági funkció háttérbe szorulásával fontosabbá váltak a individuális szükségletek, nők munkába állása, válások megítélésének változása)

A CSALÁDOK ÉLETÉT BEFOLYÁSOLÓ GAZDASÁGI VÁLTOZÁSOK

- A szocialista gazdaság megszűnésével megrendült a korábban biztonságos, kétkeresős családi modell (olcsó gyermekintézmények, könnyen fenntartható lakás, szociális segély és egészségbiztosítás)
- **Piacgazdasági** kritériumok elfogadása (versengés)
- **Bizonytalan munkahely**, szürkegazdaság
- Munkanélküliség tömegesedése
- Gazdasági és pénzügyi válságok gyűrűzése hitelfelvételek bizonytalansága
- Gyengülő állami segélyek és intézkedés
- Magánszektor kiszámíthatatlan pozicionálása

SZOCIALIZÁCIÓ, KAPCSOLATOK, ÉLETFORMÁK

- **Tekintélyelvű nevelési normák meggyengülése**
- **Megengedő nevelés gyakorlata**
- **Átalakultak a tradicionális szülők és a gyermekek közötti kapcsolati mintázatok** (ma a fiatal szülők karriert építenek)
- **A női munkavállalás erősödésével gyakoribbá váltak a szerepcserék** (az apák többet játszanak a gyerekeikkel, közös szülés)
- **A gyermekes családok jövedelmi helyzete több éve romlik**
- **Növekszik a fiatalkorú munkanélküliség, bűnözés, alkoholizmus, drogfüggőség**
- **Meghosszabbodott a gyermekkor és az ifjúkor** (kitolódó tanulási évek)
- **A harmincas éveikben járó fiatalok nagy száma él „gyermekként” a szülői háztartásban („mama hotel”), fontos a családból származó szolidaritás.**
- **A családok érzelmi funkciója átalakult: a partner és a gyermek felé is.**

**KÖSZÖNÖM A
FIGYELMET!**

